

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA 's-GRAVENHAGE

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
27 november 2008	2008Z07205/	DRZZ. 2009/699	16 februari 2009
onderwerp	2008D18362	doorkiesnummer	bijlagen
Natuurherstel Westerschelde; rapport ZLTO en Stichting de Levende Delta.			2

_____ Geachte Voorzitter,

Op 18 november 2008 hebben de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) en de Stichting De Levende Delta in Nieuwspoort hun bevindingen gepresenteerd over het rapport "Wennen aan de Westerschelde" van de Commissie Natuurherstel Westerschelde (commissie-Nijpels). U hebt mij op 27 november 2008 verzocht daarop een reactie te geven.

Het advies van de commissie-Nijpels (oktober 2008) richt zich op de vraag of en zo ja welke alternatieven er zijn voor de ontpoldering van de Hertogin Hedwigepolder voor de realisering van 300 hectare estuariene natuur. Eén van de alternatieven die de commissie daarin besproken heeft, is de bodemverlaging van het Verdronken Land van Saeftinghe. Op dit alternatief gaan ook de ZLTO en Stichting De Levende Delta in.

De ZLTO en de Stichting Levende Delta komen op basis van een notitie van onderzoeksbureau Deltares tot een andere conclusie over het alternatief in het Verdronken Land van Saeftinghe, dan de commissie-Nijpels. Om tot een goede afweging over dit alternatief te kunnen komen, heb ik de commissie-Nijpels en Deltares verzocht een gezamenlijke analyse en beoordeling op te stellen. Ik heb verzocht dit op een zodanige wijze te doen dat analyse en beoordeling kunnen worden vergeleken met de wijze waarop de andere alternatieven in het rapport van de commissie-Nijpels zijn beoordeeld. Bijgaand treft u de notitie "Land van Saeftinghe en Hedwigepolder" aan die in gezamenlijkheid is opgesteld door de commissie-Nijpels en Deltares.

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
16 februari 2009	DRZZ. 2009/699	2

Uw vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat houdt op 19 februari een hoorzitting over het advies van de commissie-Nijpels. Na deze hoorzitting zal het kabinet het standpunt bekendmaken over het natuurherstel van de Westerschelde.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKwaliteit,

G. Verburg

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Minister G. Verburg
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG
|||

Onderwerp:
Notitie Land van Saeftinghe en Hedwigepolder
Commissie Natuurherstel Westerschelde

Den Haag, 15 december 2008

Geachte mevrouw Verburg,

Hierbij zend ik u de notitie “Land van Saeftinghe en Hedwigepolder” opgesteld door de (voormalige) Commissie Natuurherstel Westerschelde en Deltares.

Ik geef u in overweging de notitie aan de Tweede Kamer aan te bieden.

Met vriendelijke groet,

drs. E.H.T.M. Nijpels

MEMO

Onderwerp:
Land van Saeftinghe en Hedwigepolder

Rotterdam,
15 december 2008

Projectnummer:

Van:
Cie Nijpels en Deltares

Opgesteld door:
H.A. Zanting

DIVISIE WATER

Afdeling:
Divisie Water

Ons kenmerk:

Aan:
Minister van LNV

Kopieën aan:

Op verzoek van de Minister van LNV hebben leden van de Commissie Natuurherstel Westerschelde (Commissie Nijpels) en een vertegenwoordiging van Deltares zich gebogen over twee vraagstukken.

- Beoordeling van het verlagen van het Land van Saeftinghe als alternatief voor de ontpoldering van de Hedwigepolder.
- Mogelijke negatieve gevolgen van ontpoldering van de Hedwigepolder voor de Westerschelde.

Over de inhoud van dit memo bestaat overeenstemming tussen de leden van de Commissie en de vertegenwoordiging van Deltares.

Verlagen van het Land van Saeftinghe

Door de ZLTO en de Stichting 'De Levende Delta' is naar voren gebracht dat het verlagen van een deel van het Land van Saeftinghe een goed (zelfs beter) alternatief is voor de ontpoldering van de Hedwigepolder. Het Land van Saeftinghe bestaat nu uit een hooggelegen schor. De verlaging zal volgens het voorstel tot stand worden gebracht door zand af te zuigen van onder het gebied, waardoor het bovenliggende schor geheel daalt en verandert in een laaggelegen schor. Commissie en Deltares komen tot de onderstaande conclusies.

- Het Land van Saeftinghe is nu al een waardevol estuarien natuurgebied. Door het te verlagen ontstaat een andere soort schor. De ene soort natuur wordt ingewisseld voor de andere soort natuur. De waardering van de ene soort natuur t.o.v. de andere is niet eenduidig te maken; ook wetenschappers verschillen hierover van mening. De Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet maken geen onderscheid: allebei waardevol en allebei estuarien. Met andere woorden: het verlagen van het Land van Saeftinghe voegt geen extra natuur toe aan de Westerschelde en is alleen daarom al geen alternatief voor de ontpoldering van de Hedwigepolder.

ARCADIS

- Lang niet alle gevolgen van de voorgestelde verlaging zijn bekend. Er zijn ook een aantal flinke zorgen.
  - De verlaging zal betekenen dat de bestaande vegetatie die hoort bij het hoge schor geheel zal afsterven. Het herstel naar een nieuwe vegetatie zal een groot aantal jaren (5?) duren.
  - In het Land van Saefthinghe zit een laag zwaar vervuilde grond. (Dat is ook de reden dat afgraven niet mogelijk of erg duur is.) Het is zeer wel mogelijk dat door het verdwijnen van de vegetatie na de verlaging de ondergrond sterk gaat eroderen en er alsnog vervuilde grond uitspoelt.
  - E.e.a. betekent dat er hoogstwaarschijnlijk geen vergunning verleend zal worden om de ingreep te doen. Onzekerheden en risico's zijn te groot en dat in een beschermd natuurgebied.
- Een schor wordt van nature steeds hoger doordat het overstroomt, waarna een dun laagje zand en klei achter blijft. Dat is gebeurd in het Land van Saefthinghe en het zal gebeuren in elke nieuwe ontpoldering. De natuurwaarde van een schorgebied wordt nóg beter als er zo nu en dan delen van het schor door erosie weer afkalven, waarna weer nieuwe opslibbing zal plaatsvinden ('cyclische successie'). Dat gebeurt als er veel water stroomt langs het schor, of door de geulen in het schor. Verlagen van het schor zorgt niet automatisch voor deze gewenste erosie. Daarvoor zijn andere maatregelen nodig. In het geval van het Land van Saefthinghe en de Hedwigepolder is er wel een interessante kans om dit te bereiken. Namelijk door de zogenaamde gasdam te verwijderen. Het water kan dan door de geulen dwars door het gebied van Saefthinghe naar de Hedwige stromen. Een grote stroom, met mogelijk op gezette tijden een flinke erosie als gevolg.
- Onder welke voorwaarde de 'hoofdprijs' (cyclische successie) optreedt is nog niet goed bekend. Het zou goed passen bij de ambities van de provincie Zeeland om ruimte te bieden voor experimenten en innovaties om daarnaar onderzoek te doen, bijvoorbeeld in het Land van Saefthinghe.

De Commissie had in haar advies het alternatief van de verlaging van het Land van Saefthinghe als onvoldoende kansrijk beoordeeld. Beoordeling vond plaats op vier criteria: natuurlijkheid, draagvlak, realisatietijd en kosten. Op basis van het bovenstaande is er geen aanleiding om de beoordeling van de Commissie van dit alternatief te herzien.

Gevolgen van ontpolderen van de Hedwigepolder voor de Westerschelde

De ZLTO en de Stichting 'De Levende Delta' brengen naar voren dat de positieve effecten van een ontpoldering op de maximale waterstanden op de lange termijn weer zullen verdwijnen en dat als gevolg van de ontpoldering een verdere erosie van de geulen in de Westerschelde zal optreden. E.e.a. leiden ze af uit een studie van het *Humber estuarium* (Groot-Brittannië). Commissie en Deltares komen tot de volgende conclusies.

- Het effect van een ontpoldering als de Hedwigepolder op de waterstanden (bij Antwerpen) is erg klein. Modelberekeningen laten zien dat er eerst een klein positief effect verwacht mag worden (de maximale waterstand wordt lager), maar dat na 20 á 30 jaar een omslag optreedt. Het positieve effect zal langzaam verdwijnen. Het effect is zo klein (mogelijk maximaal 5%) dat het geen argumenten voor of tegen de ontpoldering oplevert. De gevolgen van de verruiming zijn ongeveer even groot en die worden ook als niet-significant beoordeeld.
- De modelberekeningen laten zien dat de mogelijke (kleine) negatieve effecten niet eerder dan na zo'n 50 jaar zullen optreden. Echter, in die 50 jaar zal er al weer veel veranderd zijn, bijvoorbeeld het ontpolderde gebied is (deels) weer opgeslibd, waardoor de negatieve effecten nog verder zullen afnemen. Dat onderstreept nog eens dat het gaat om een verwaarloosbaar effect.

ARCADIS

- Het effect is zo klein omdat een ontpoldering van 300 ha klein is ten opzichte van de grote Westerschelde. Voor de toekomst is het wel de moeite waard om goed te bestuderen hoe een veel grotere ontpoldering zou uitpakken. Is het effect dan groter? Wat betekent het voor de plek in de Westerschelde waar je het beste zou kunnen ontpolderen?
- Overigens is de waterstandverlaging niet het doel van de ontpoldering. Het doel is een effectieve natuurherstelmaatregel te treffen. Uitbreiding van het gebied met estuariene natuur heeft wel grote en belangrijke effecten op de natuurwaarden in het gebied.

Aangepaste beoordeling van alternatief 'Bodemverlaging van een deel van het verdronken land van Saeftinghe' door commissie Natuurherstel Westerschelde (13-12-2008)

Het alternatief 'Bodemverlaging van een deel van het verdronken land van Saeftinghe (cyclische verjonging) / vergraven stort (500 ha)' is door de (voormalige) commissie Natuurherstel Westerschelde beoordeeld (zie bijlagenrapport, bijlage 2, alternatief A4). Op basis van de notitie "Land van Saeftinghe en Hedwigepolder" die door de commissie en Deltares gezamenlijk is opgesteld (d.d. 15 december 2008) is een aangepaste beoordeling gemaakt. Ten opzichte van de versie in het bijlagenrapport zijn de aspecten 'Ruimte voor estuariene processen', 'Versterken natuurlijke kenmerken', 'Robuustheid maatregel' en 'Procedurerisico's' verder aangescherpt.

BODEMVERLAGING SAEFTINGHE

Alternatief A4. Bodemverlaging van een deel van het verdronken land van Saeftinghe (cyclische verjonging) / vergraven stort (500 ha)

Beoordeling:

Natuurlijkheid	Draagvlak	Realisatietijd	Kosten
Ruimte voor estuariene processen	Toezeggingen en convenanten	Minimale realisatietijd	Kosteneffectiviteit
Versterken natuurlijke kenmerken	Meekoppelen	Aantal betrokken partijen	
Robuustheid	Maatschappelijk (lokaal) draagvlak	Technische complexiteit	
	Alternatieve financieringsmogelijkheden	Procedurerisico's	

Toelichting:

Ruimte voor estuariene processen: de fysieke ruimte waarbinnen natuurlijke processen landschapsvormend zijn in het Verdronken land van Saeftinghe neemt toe. Er is echter geen sprake van toename van ruimte voor het estuarium. Het verlagen van het Land van Saeftinghe voegt geen extra ruimte voor natuur toe aan de Westerschelde

Versterken natuurlijke kenmerken: hierbij is wel sprake van uitruil van habitattypen en soorten met instandhoudingsdoelstellingen. Het Land van Saeftinghe is nu al een waardevol estuarien natuurgebied. Door verlaging ontstaat een andere soort schor: mits op de juiste locatie kan de maatregel bijdragen aan het omvormen van oud schor naar jong schor. De ene soort natuur wordt ingewisseld voor de andere soort natuur. De verlaging zal echter betekenen dat de bestaande vegetatie die hoort bij het hoge schor geheel zal afsterven. Het herstel naar een nieuwe vegetatie zal een groot aantal jaren (5?) duren. De waardering van de ene soort natuur t.o.v. de andere is niet eenduidig te maken; ook wetenschappers verschillen hierover van mening. De Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet maken geen onderscheid: allebei waardevol en allebei estuarien.

Robuustheid maatregel: de maatregel draagt qua omvang sterk bij (ca. 500 ha) aan een relatief grootschalig schorregebied waar de invloed van estuariene dynamiek landschapsvormend is. De beheersintensiteit is afhankelijk van de uiteindelijke hoogteligging van het verlaagde schor. Op termijn zal het schor weer steeds verder ophogen en moet opnieuw ingegrepen worden en maatregelen genomen worden. Een interessante kans om dit te bereiken is verwijdering van de Gasdam.

Toezeggingen en convenanten: heeft voor zover bekend geen invloed op toezeggingen en convenanten.

Meekoppelen: meekoppeling met andere functies wordt niet verwacht.

Maatschappelijk (lokaal) draagvlak: petitie van Stichting De Levende Delta. Commissie Maljers schat het draagvlak positief in. Het draagvlak bij natuurorganisaties is waarschijnlijk minder aanwezig.

Alternatieve financieringsmogelijkheden: mogelijk kan het vrijgekomen zand verkocht of gebruikt worden. De kwaliteit van het vrijgekomen zand zal sterk bepalend zijn voor de productie en opbrengsten

Minimale realisatietijd: 133 weken voor drie sets (zie petitie)

Aantal betrokken partijen: de Staat (3/4 in eigendom) en Zeeuws Landschap (1/4 in eigendom en beheerder van het gehele gebied).

Technische complexiteit: wegzuigen is technisch mogelijk, maar is in dit soort gebieden nog niet uitgeprobeerd.

Procedurerisico's: in het Land van Saefthinghe ligt een laag zwaar vervuilde grond, waardoor afgraven niet mogelijk of erg duur is. Het is zeer wel mogelijk dat door het verdwijnen van de vegetatie na de verlaging de ondergrond sterk gaat eroderen en er alsnog vervuilde grond uitspoelt. Een en ander betekent dat er hoogstwaarschijnlijk geen vergunning verleend zal worden om de ingreep te doen. Onzekerheden en risico's zijn te groot in een beschermd natuurgebied. Mogelijk mer-plichtig (commissie Maljers).

Kosteneffectiviteit: kosten afgraven geschat op 16 mln. euro (commissie Maljers). Kosten wegzuigen grond, zie petitie De Levende Delta, 74 mln. euro (excl. BTW).